

УДК 330.322.54(477)

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДОВГОТРИВАЛОЇ ВІЙНИ

Петро Віблій; Марія Попадинець

Національний університет «Львівська політехніка»,
Львів, Україна

Резюме. Зазначено вплив інвестицій на економіку України й досліджено інвестиційний потенціал в умовах довготривалої війни та інвестиційна привабливість України в умовах довготривалої війни. Розглянуто важливий механізм стимулювання інвестиційної діяльності, а саме, державна, підтримка влади у вигляді компенсації частини відсоткової ставки та надання державних гарантій за кредитами. Також представлено негативні фактори, які значною мірою вплинули на процес залучення інвестицій в розвиток економіки, а саме розвиток країни та її економіки в умовах війни; відсутність захисту та механізмів державної гарантії для іноземних інвестицій. Тим не менш розкрито основні проблеми, які турбують інвесторів при вкладанні коштів у воєнну економіку. Описано, чому Україна залишається інвестиційно привабливою в умовах повномасштабного вторгнення та її потенціал при умовах довготривалої війни. Вказано, як забезпечити стабільний розвиток інвестиційної привабливості. Згадано платформу для потенційних іноземних інвесторів, на якій зібрано понад 500 інвест-проектів та можливостей у 10-ти галузях економіки, які мають суттєвий інвестиційний потенціал, а точніше: оборонна промисловість, металургія та обробка металів, енергетика, природні ресурси, аграрний сектор, транспортна інфраструктура, виробництво, обробка деревини та виготовлення меблів, фармацевтика, передові технології. Також зазначено, який сектор зазнав найменших втрат від війни та зберіг 95% обсягів контрактів. Розписано, що є необхідним для того, аби забезпечити стабільний розвиток інвестиційної привабливості. Вказано, що Україна має реформувати свою економіку й покращувати бізнес-середовище шляхом поліпшення правової системи, боротьбою з корупцією, забезпечення прав інтелектуальної власності та сприяння підприємницькому духу та інноваціям. Зазначено можливі шляхи для залучення інвестицій в умовах довготривалої війни. Проаналізовано, як інвестують українці під час війни та яку стратегію інвестування вони обирають. Зазначено, що угода з G7 та ЄС щодо інвестиційних гарантій передбачає отримання довготермінових та економічно вигідних кредитів від міжнародних фінансових організацій, таких як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал, економіка, повномасштабне вторгнення.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.082

Отримано 03.04.2024

UDC 330.322.54(477)

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE IN CONDITIONS OF PROLONGED WAR

Petro Viblyi; Mariia Popadynets

Lviv Polytechnic National University,
Lviv, Ukraine

Summary. The article indicates the impact of investments on the economy of Ukraine and investigates the investment potential in the conditions of a protracted war and the investment attractiveness of Ukraine in the conditions of a prolonged war. The important mechanism for stimulating investment activity, namely state support of the authorities in the form of compensation of a part of the interest rate and

provision of state guarantees for loans is considered. Negative factors that significantly affected the process of attracting investments in the development of the economy, namely the development of the country and its economy in the conditions of war, are also presented; lack of protection and state guarantee mechanisms for foreign investments. Nevertheless, the main problems that concern investors when investing in the military economy have been revealed. The article describes why Ukraine remains attractive for investment in the face of a full-scale invasion and its potential in the face of a protracted war. It indicates how to ensure the stable development of investment attractiveness. The platform for potential foreign investors is mentioned, which collects more than 500 investment projects and opportunities in 10 sectors of the economy that have significant investment potential, namely: the defense industry, metallurgy and metal processing, energy, natural resources, agricultural sector, transport infrastructure, manufacturing, woodworking and furniture manufacturing, pharmaceuticals, advanced technologies. It also indicates which sector suffered the least losses from the war and retained 95% of contract volumes. This paper describes what is necessary to ensure the stable development of investment attractiveness. It is stated that Ukraine should reform its economy and improve the business environment by improving the legal system, fighting corruption, ensuring intellectual property rights and promoting entrepreneurship and innovation. Possible ways to attract investments in the conditions of a long-term war are indicated. It analyzes how Ukrainians invest during the war and which investment strategy they choose. It is noted that the agreement with the G7 and the EU on investment guarantees provides for the receipt of long-term and economically beneficial loans from international financial organizations, such as the World Bank, the European Bank for Reconstruction and Development, and the European Investment Bank.

Key words: investment attractiveness, investment potential, economy, full-scale invasion.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.082

Received 03.04.2024

Постановка проблеми. У сучасній Україні, з тривалим військовим конфліктом існує ряд проблем, що впливають на різні сфери життя, зокрема на економіку та можливість для інвестицій. В умовах воєнного стану забезпечення економічного зростання стає критично важливим завданням. Розвиток і збереження інвестиційного потенціалу країни вирішально важливі для подолання викликів, що випливають з зовнішньої нестабільності. У зазначених умовах інвестиційна привабливість України стає ще більш важливою, оскільки вона є ключовим фактором для залучення зовнішніх ресурсів, необхідних для реалізації стратегічних проектів та відновлення економічного розвитку. Стабільність і прозорість інвестиційного клімату сприяють залученню нових інвесторів та підтриманні тих, що вже присутні на ринку. Такий підхід може допомогти Україні зберегти свої позиції на міжнародній арені та забезпечити стійкий економічний розвиток у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливим питанням є дослідити привабливість України для інвестицій у контексті довготривалої війни. Цю тему досліджували такі вчені, як Нікольчук Ю., Лопатовська О., Кравченко М., Павленко Т., Тимошенко Н., Венгуренко Т., Плахотнюк В., Славкова А., Колісник Д. [1].

Метою дослідження є проаналізувати сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні, виявити проблеми її реалізації та визначити тенденції й перспективи розвитку інвестування в Україні в умовах довготривалої війни.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено наступні такі завдання: визначення впливу повномасштабної війни на сферу інвестицій, визначення можливих шляхів для залучення інвестицій в умовах довготривалої війни, визначення факторів забезпечення стабільного розвитку інвестиційної привабливості.

Виклад основного матеріалу. Довготривала війна суттєво впливає на економіку України, зокрема на інвестиційну сферу. Внаслідок повномасштабних бойових дій інвестиційна спроможність країни зменшилася, оскільки значна частина залежить від зовнішньої допомоги. Накопичення ефекту зношування виробничих активів і технологічне відставання призводять до ризиків у середньотерміновому періоді, що призводить до згорання інвестицій у корпоративному секторі. Навіть

наявні інвестиційні ресурси спрямовані на відновлення пошкоджених виробничих потужностей внаслідок військової агресії, що ускладнює їх модернізацію. Фінансування наукових досліджень та інноваційної діяльності також зазнало значного скорочення як з боку приватного, так і державного секторів.

Війна призводить до високого рівня ризику для економічної безпеки України, що негативно впливає на інвестиційну активність. Це створює серйозні перешкоди для подальшого відновлення країни, зокрема через обмеження можливостей для інноваційної діяльності. Зважаючи на те, що власні кошти підприємств є основним джерелом інвестицій, погіршення умов для прибуткової економічної діяльності призвело до відмови від інвестиційних проєктів та обмеженого доступу до зовнішніх інвестиційних ресурсів. Одночасно банківське кредитування інвестиційної діяльності зменшується з великою швидкістю [2].

Причиною цього стали умови банківського кредитування підприємств на інвестиційні цілі у воєнний період. Адже вони виявляються високоризикованими для банківських установ. За цими обставинами споживачам банківських кредитних послуг пропонуються не вигідні умови для отримання кредитів: наприклад, середньозважена процентна ставка депозитних корпорацій за кредитами у переробній промисловості станом на лютий 2024 року складала 18,5% (у середньому по економіці – 17,1%).

Однією з найважливіших проблем у розвитку економіки країни є залучення іноземних інвестицій. Збільшення обсягів зовнішніх інвестицій призведе до збільшення валютних надходжень до державного бюджету, створення нових робочих місць, сприятиме передаванню сучасних технологій та обладнання. Іноземне інвестування допомагає також активізувати процес інтеграції національної економіки у світову. Процес приваблення іноземних інвестицій несе в собі ряд складнощів, оскільки інвестиції є двигуном розвитку будь-якої економіки. Іноземні інвестори підходять до питання інвестування з великою обережністю, дотримуючись певних правил та критеріїв при виборі об'єкта інвестування. При оцінюванні інвестиційної привабливості об'єкта інвестування потенційний інвестор враховує такі базові умови, як відсутність корупції та корупційних ризиків, наявність документів стратегічного розвитку обраного регіону, готовність місцевих чиновників докладати зусиль для реалізації нових проєктів, ступінь готовності інвестиційних проєктів та сприятлива нормативно-правова база.

Перед Україною з'явилися нові виклики, які серйозно вплинули на економіку країни та її загальний стан. Ці виклики призвели до значних втрат, які, своєю чергою, суттєво ускладнили процес залучення інвестицій для економічного розвитку. Серед ряду негативних факторів можна виділити такі:

- Розвиток країни та її економіки в умовах довготривалої війни.
- Відсутність захисту та системи гарантування іноземних інвестицій з боку держави.

Умови воєнного конфлікту ускладнюють процес залучення інвестицій, оскільки вони менш передбачувані та більш ризикові, аніж у мирний період. Особи, які розглядають можливість інвестування коштів у воєнну економіку, стикаються з двома ключовими викликами:

- Брак впевненості у захисті їхніх інвестицій та можливості повернення коштів у разі непередбачуваних воєнних обставин. Недостатність стабільності та невизначеність у воєнному середовищі ускладнюють забезпечення інвесторів необхідними гарантіями.

- Необхідність належного попиту на продукцію інвестиційного проєкту для забезпечення прийняттого рівня прибутковості бізнесу. Відсутність стабільного ринку

та непередбачуваність економічної ситуації у воєнних умовах ускладнюють оцінку потенційного попиту на продукцію інвестиційного проєкту [7].

Навіть у зведених до війни обставинах, Україна залишається привабливим ринком для іноземних інвесторів. За даними Міністерства економіки в грудні 2022 року уряд отримав понад 500 заявок щодо майбутніх інвестицій в Україну. Окрім того, більше сотні запитів надійшло від стратегічних та портфельних інвесторів з країн, таких, як США, Велика Британія, Німеччина, Бельгія, Данія та Корея [3].

Досить важливу роль у стимулюванні інвестиційної діяльності в промисловості відіграє державна підтримка у формі компенсації частини відсоткової ставки та надання державних гарантій за кредитами. Наприклад, програма «Доступні кредити 5–7–9%» є одним з таких механізмів. Через цю програму держава компенсує частину кредитного навантаження для суб'єктів підприємництва. Кредити можуть бути надані як на інвестиційні цілі, так і на поповнення оборотного капіталу підприємств.

Влада України активно займається розв'язанням проблем, що турбують інвесторів, і це стосується не лише потенційних втрат внаслідок війни. На їхньому списку пріоритетів фігурують і давні проблеми, такі, як бюрократія, складне податкове адміністрування та корупція. Наприкінці червня президент Зеленський оголосив про створення спеціального суду для розгляду позовів від іноземних інвесторів. У майбутньому суддям, які будуть звинувачені у корупції, може загрожувати до 15 років позбавлення волі. Крім того, українські інвестори тепер можуть застрахувати до 90% потенційних збитків від військових ризиків. Наприклад, франкфуртський банк розвитку ProCredit, який має банківську діяльність в Україні, став першим бенефіціаром пропозиції Міжнародної агентури з гарантій інвестицій (MIGA), що є членом групи Світового банку.

Варто зазначити, що Україна досягла згоди з G7 та ЄС з питання інвестиційних гарантій. Договір містить узгодження про отримання довготермінових і досяжних кредитів від міжнародних фінансових установ, а саме,

Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк [5].

Президент України Володимир Зеленський на відкритті Нью-Йоркської біржі презентував платформу для можливих іноземних інвесторів. У цій області представлено понад 500 інвестиційних ініціатив у 10 секторах економіки, які володіють значним потенціалом для інвестування:

- 1) Військово-промисловий сектор (\$43 млрд інвестиційного потенціалу).
- 2) У сфері металургії та металообробки в Україні потенціал інвестицій складає \$26 мільярдів. Особливо розвинена чорна металургія, що охоплює виробництво сталі, чавуну, прокату та інші процеси.
- 3) Сфера енергетики володіє інвестиційним потенціалом у розмірі \$177 мільярдів. Україна має можливість створювати «зелені» електричні потужності і виробляти «зелений» водень.
- 4) Природні ресурси України володіють інвестиційним потенціалом у розмірі \$5,6 мільярдів. Країна є одним з найбільш насичених мінеральними ресурсами регіонів світу.
- 5) Агропромисловий сектор України має інвестиційний потенціал у розмірі \$34 мільярдів. Сільське господарство є основним складовим елементом агропромислового комплексу країни.
- 6) Логістика та інфраструктура в Україні володіють інвестиційним потенціалом у розмірі \$123 мільярдів. Країна займає вигідне та важливе транзитне географічне положення.

7) Промислове виробництво в Україні має потенціал для залучення інвестицій на суму \$16 мільярдів. Важливу роль у промисловому секторі країни відіграють чорна металургія, електроенергетика, хімічна і харчова промисловості. Машинобудування.

8) Виробництво меблів та обробка деревини (інвестиційний потенціал \$5 млрд). Наша країна має всі шанси стати лідером у виробництві меблів на континенті.

9) Фармацевтична галузь (інвестиційний потенціал \$19 млрд) є одним із найпривабливіших секторів для інвесторів і володіє значними перспективами. Виробники фармацевтичної продукції в Україні дотримуються міжнародних стандартів якості.

10) Сектор інноваційних технологій (\$11 млрд інвестиційного потенціалу). Україна стала першою країною, яка трансформувала більшість офіційних і державних документів у цифровий формат.

Не менш важливим фактом є те, що в Україні близько 240 тисяч фахівців є зайнятими в ІТ-сфері. Оскільки саме ця галузь зазнала найменших втрат від війни, вона зберегла 95% обсягу контрактів [3].

Для того, аби забезпечити стабільний розвиток інвестиційної привабливості, Україна повинна реформувати свою економіку та вдосконалювати бізнес-середовище. Тому необхідним є:

- Покращення правової системи.
- Боротьба з корупцією.
- Забезпечення прав інтелектуальної власності.
- Стимулювання підприємницькому духу та інноваціям.

Умови довготривалої війни можуть створювати додаткові виклики для залучення інвестицій, проте існують шляхи, які можна використовувати для цього:

- Сприяти розвитку військово-промислового комплексу.
- Залучати інвестиції у відновлення економічного потенціалу та створювати нові робочі місця.
- Підтримувати національне виробництво.
- Залучати фінансову допомогу від міжнародних організацій та інших держав.
- Створювати сприятливий інвестиційний клімат.

Є ряд актуальних питань щодо інвестування, які виникли з моменту повномасштабного вторгнення і турбують Україну сьогодні, а саме: інвестиції українців в період війни, стратегії інвестування та інші. Щоб дізнатись відповідь на ці питання було проведено анонімне опитування. Дослідження провели для 500 українців, серед яких чоловіків близько 80%. На момент опитування респондентам було 20–50 років.

Досліджено, що учасники опитування найближчим часом прагнуть спробувати такі інструменти, як іноземні акції, аграрний сектор і нерухоме майно. Цікаво, що фокус уваги інвесторів певною мірою змістився на Євробонди. Це можна пояснити тим, що під час війни Євробонди є дуже прибутковими. Приблизно 20% респондентів інвестували б у цінні папери компаній України. Більш ніж 30% опитаних висловлюють бажання продовжувати зберігати свої кошти на консервативних депозитах. А от практично 30% за те, щоб придбати військові облигації.

Також з результатів опитування виявилось, що для більшості українців долар США залишається переважаючою валютою для збереження коштів чи інвестування через його стабільність і загальну прийнятність.

Серед найперспективніших галузей в українській економіці особливо виділяється агросектор. Саме він продемонстрував свою стійкість навіть у складному 2022 році, забезпечивши близько 35% від усього експорту країни. На другому місці за популярністю в опитуваннях опинилася сфера ІТ та інновацій, яку готові зараз підтримати понад 60% респондентів. Далі йдуть військово-

промисловий комплекс і будівництво, на які припадає близько 50% уваги респондентів. Закривають перелік найперспективніших галузей енергетика й транспорт і логістика.

Загальний висновок з результатів опитування полягає у тому, що українці мають велику віру в перемогу та виявляють бажання продовжувати інвестувати в Україну. Менше третини учасників опитування концентрують свою увагу виключно на закордонних інвестиціях. Більшість (приблизно 80%) віддають перевагу збалансованій стратегії та розглядають можливість диверсифікації своїх активів, вкладаючи частину коштів в Україну, іншу частину – у закордонні фінансові інструменти.

Висновки. Наслідки війни мають дуже негативний вплив на інвестиційну сферу України. Багато інвесторів відмовилися від подальшої співпраці з країною через постійну територіальну небезпеку та нестабільну економіко-політичну ситуацію. Проте в умовах довготермінової війни Україна може стати дуже привабливою для інвестицій через необхідність саме активного відновлення пошкодженої інфраструктури. Особливий інтерес вкладається у IT-сектор та інноваційну діяльність, що є перспективними напрямками для подальшого інвестування. Деякі інвестори також розглядають інституційну нерухомість як інструмент інвестування, оскільки це більш консервативний метод, який може бути доречним після завершення війни.

Conclusions. Consequently, the consequences of the war had a very negative impact on the investment sphere of Ukraine. Many investors refused further cooperation with the country due to constant territorial danger and unstable economic and political situation. However, in the conditions of a long-term war, Ukraine can become very attractive for investments due to the need to actively restore the damaged infrastructure. Particular interest is invested in the IT sector and innovative activities, which are promising directions for further investment. Some investors are also looking at institutional real estate as an investment vehicle because it is a more conservative method that may be appropriate after the end of the war.

Список використаних джерел

1. Славкова А. А., Колісник Д. Р. Інвестиційна привабливість України: Реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. С. 10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>
2. Національний інститут стратегічних досліджень. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (дата звернення: 11.03.2024).
3. Нечипорук О. В. Проблема залучення іноземних інвестицій в Україні під час війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. С. 2–5. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-6>
4. Собкевич О. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovishtv-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta> (дата звернення: 20.03.2024).
5. Бондар Г. Інвестори повертаються в Україну. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/investori-povertayutsya-v-ukrajinu-12355602.html> (дата звернення: 22.03.2024).
6. Мінфін. Як інвестують українці під час війни. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/05/12/105670593/> (дата звернення: 22.03.2024).
7. Данилишин Б. Як залучити інвестора під час війни та забезпечити його захист. URL: <https://espresso.tv/yak-zaluchiti-investora-pid-chas-viyni-ta-zabezpechiti-yogo-zakhist> (дата звернення: 23.03.2024).

References

1. Slavkova A. A., Kolisnyk D. R. (2023) Investycyjna pryvablyvistj Ukrajinjy: Realiji v umovakh vijny ta perspektyvu povojennoji vidbudovy [Investment attractiveness of Ukraine: Realities in war conditions and prospects for post-war reconstruction]. *Ekonomika ta suspiljstvo* (electronic journal), no. 56, p. 10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>

2. Nacionalnyj instytut strategichnykh doslidzhenj. (2023) Aktualjni vyklyky ta zaghrozy ekonomichnij bezpeci Ukrajinj v umovakh vojennoho stanu [Actual challenges and threats to the economic security of Ukraine in the conditions of martial law]. Available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (accessed 11 March 2024).
3. Nechiporuk O. V. (2023) Problema zaluchennja inozemnykh investycij v Ukrajinj pid chas vijny [The problem of attracting foreign investments in Ukraine during the war]. *Ekonomika ta suspiljstvo* (electronic journal), no. 54, pp. 2–5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-6>
4. Sobkevich O. (2023) Pidtrymka investycij u promyslovistj Ukrajinj v umovakh vijny ta povojennogho vidnovlennja [Support of investments in the industry of Ukraine in the conditions of war and post-war recovery]. Available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta> (accessed 20 March 2024).
5. Bondar G. (2023) Investory povertajutsja v Ukrajinu [Investors return to Ukraine]. Available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/investori-povertajutsya-v-ukrajinu-12355602.html> (accessed 22 March 2024).
6. Ministry of Finance. (2023) Jak investujutj ukrajinci pid chas vijny [How Ukrainians invest during the war]. Available at: <https://minfin.com.ua/ua/2023/05/12/105670593/> (accessed 22 March 2024).
7. Danylyshyn B. (2023) Jak zaluchyty investora pid chas vijny ta zabezpechyty jogho zakhyst [How to attract an investor during the war and ensure his protection]. Available at: <https://espresso.tv/yak-zaluchiti-investora-pid-chas-viyni-ta-zabezpechiti-yogo-zakhyst> (accessed 23 March 2024).